

Jesu Domino nostro, cui est honor et virtus in secula A tissime et dilectissime in Christo semper beac va-
secularum. Amen. Opto te, Pater et frater reveren- lere, et nostri meminisse.

ITEM LIBER

CONTRA INSULSAM VULGI OPINIONEM DE GRANDINE ET TONITRUIS.

I. « In his regionibus pene omnes homines, nobilis et ignobiles, urbani et rustici, senes et juvenes, putant grandines et tonitrua hominum libiti posse fieri. Dicunt enim, mox ut audierint tonitrua, et viderint fulgura, *Aura levatitia est*. Interrogati vero quid sit aura levatitia, alii cum verecundia, parum remordente conscientia, alii autem confidenter, ut imperitorum moris esse solet, confirmant incantationibus hominum, qui dicuntur *b Tempestarii*, esse levatam, et ideo dici levatiam auram. Quod utrum verum sit, ut vulgo creditur, ex auctoritate divinarum Scripturarum probetur necesse est. Sin autem falsum est, ut abeque ambiguo credimus, summopere exaggerandum est quanti mendacii reus sit qui opus divinum homini tribuit. Nam per hoc inter duo mortifera maxima que mendacia constringitur, dum testificatur hominem facere posse quod solius Dei est posse, et Deum non facere que facit. Si vero in mendaciis minorum rerum veraciter est tenendum quod scriptum est : C *Sermo obsecrus in vacuum non ibit; os autem quod mentitur, occidit animam* (*Sep. 1, 11*). Et iterum : *Perdes omnes qui loquantur mendacium. Et : Testis mendacis peribit.* Vel : *Testis falsus non erit impunitus.* Vel etiam illud quod in Apocalypsi Joannis Apostoli legitur : *Beati qui lavant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno vitae, et portis intrent in civitatem. Foris autem canes, et venefici, et impudici, et homicidae, et idolis servientes, et omnis qui amat et facit mendacium.* Quanto magis in tam gravi mendacio, ut istud ostendi potest, de quo nunc loquendum suscepimus, quod non minus aliquorum haereticorum mendacis inventitur. Beatus Paulus apostolus dicit : *Invenimur autem et falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversum Deum, quod suscitaveris Christum, quem non suscitaris, si mortui non resurgent : nam si mortui non resurgent, neque Christus resurrexit.* Sicut ergo omnes qui Christum

BALUZII

• *In his regionibus, in agro nimirum Lugdunensi, et circumpositis regionibus.*

• *Tempestarii.* Alibi sortiarii; qui fulgura, et tonitrua, aliasque aeris tempestates excitare se posse profertur ope artis sunt. Carolus Magnus : « Ideo præcipimus ut cauclatores, et incantatores, et tempestarii, vel obligatores non siant; et ubique sunt, emendentur, vel damnentur. » Item ipse : « De incantationibus, auguris, vel divinationibus, et de his qui tempestates vel alia maleficia faciunt, placuit sancto concilio ut ubicunque deprehensi fuerint, videat archipresbyter diocesis illius ut diligenter. »

Dominum resuscitatum a Patre prædicanter, falsi testes Dei invenirentur, si mortui nos resurgent; sic etiam iste qui admirabile et valde terribile opus Dei Deo ansert ut homini tribuat, falsus est sine dubio testis Dei.

B. Pierosque autem vidimus et audivimus tanta dementia obrutos, tanta stultitia alienatos, ut credant et dicant quamdam esse regionem, quæ dicitur Magonia, ex qua naves veniant in nubibus, in quibus fruges, quæ grandinibus decidunt, et tempestatis pereunt, vehantur in eamdem regionem, ipsis videlicet nautis aereis dantibus pretia Tempestariis, et accipientibus frumenta vel cæteras fruges. Ex his item tam profunda stultitia excusat, ut haec posse fieri credant, vidimus plures in quedam conventu hominum exhibere vincies quatuor homines, tres viros, et unam seminam, quasi qui de ipsis navibus ceciderint : quæ scilicet per aliquot dies in vinculis detentos, tandem collecto conventu hominum exhibuerant, ut dixi, in nostra præsentia, tanquam lapidandos. Sed tamen vincente veritate, post multam ratiocinationem, ipsi qui eos exhibuerant, secundum propheticum illud confusi sunt, sicut confunditur fur quando deprehenditur.

C. II. Verum quia hic error, qui tam generaliter in hac regione pene omnium mentes possidet, ab omnibus ratione prædictis dijudicandus est, proferamus testimonia Scripturarum, per quæ dijudicari possit : quibus inspectis, non nos ipsi, sed ipsa veritas expugnet stultissimum errorem, et omnes qui cum veritate sentiunt, arguant vasa erroris, dicentes cum Apostolo : *Omne mendacium ex veritate non est.* Quod autem ex veritate noa est, ex Deo utique non est ; et quod ex Deo non est, verba ejus non audit ; sicut ipsa per se Veritas dicit : *Qui est ex Deo, verba Dei audit.* Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Quod in alio quoque loco aliis etiam verbis dicit : *Oves meæ vocem meam audiunt.* Propterea vos

NOTÆ.

tissime examinatione constringantur, si forte constentur malorum quæ gesserunt. Sed tali moderatione fiat eadem districcio, ne vitam perdant ; sed ut salventur in carcere afficti, usque dum Deo inspirante spondeant emendationem peccatorum. » Tempestuariorum etiam vocat Herardus archiepiscopus Turonensis in capite 3 suorum Capitulorum : « De maleficiis, incantatoribus, divinis, sortilegis, somniariis, tempestuaris, et brevibus pro frigoribus, et de mulieribus veneficiis, et quæ diversa fingunt portenta, ut prohibeantur, et publicæ penitentie auflentur. »

non auditis, quia non estis ex oibus meis. Itemque alibi : *Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.* Omnis itaque qui mendacium credit, aut loquitur, aut astruit quod non est, et tenendo quidlibet quod non est, quo nisi ad non esse tendit? quis item ad non esse tendit; proculdubio ab eo qui est recedit, qui dixit Moysi : *Sic dices filii Israël. Qui est, misit me ad vos.* Et de quo beatus Job loquitur : *Ipsæ enim solus est.* Atque ut apertius loquamus, veritas essentiam habet, vel potius essentia est in propria substantia, quia subsistit; mendacium vero, quia nullam habet essentiam, nihil enim est, non subsistit. Solus ergo Deus est, quia solus verum esse habet, qui non accepit ut esset. Omnes autem res ab eo create, et quidem sunt; sed verum et summum illud esse non habent, quia acceperunt ut essent. Porro mendacia, quia non acceperunt ut essent, nullum esse habent. Ac per hoc, is qui mendacio adhaeret, ei rei adhaeret quæ non est: quanquam nec rei dicendum sit. Qui autem ei adhaeret quod non est, non solum ab eo recedit qui fecit eum, sed etiam ab eo ipso quod factus est; quoniam non amplius quam duo esse sunt; unum summum, quod suum esse non accepit ab alio; alterum magnum, quod suum esse a Deo accepit; id est, creator, et creatura. Mendacium igitur, quia non est creator, non est summum esse; quia non est creatura, non est magnum esse; quia nullam habet essentiam, non est ullum esse. Qui ergo vult persistere in eo quod est, non recedat ab eo qui ei dedit esse. Qui autem non vult recedere ab eo qui vere est, fugiat quod omnino non est, id est mendacium.

IV. Quoniam ergo omnis mendax, falsitatis assertor est, et omnis assertor falsitatis, falsus testis est, agens contra veritatem; videamus jam, isti qui opus divinum auctore homine fieri dicunt, utrum fulciantur aliqua auctoritate. In sacris igitur Scripturis, ubi primum grando introducitur, in plagis utique illis quibus Ægyptus percussa est, invenitur. Septima denique plaga Ægypti ista est. Dicit autem Dominus : *En pluam hac ipsa hora cras grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto a die qua fundata est, usque in præsens tempus* (Exod. ix, 18). In his itaque verbis Dominus se ipsum dicit missurum grandinem in crastina, non aliquem hominem, certe nec Moysen aut Aaron, qui justi et Dei homines erant, nec Jamnem et Mambrem incantatores Ægyptiorum, qui scribuntur magi Pharonis, quos Apostolus dicit restitisse Moysi, sicut et hi resistunt veritati. Jam equidem illi, sicut scriptum est, per incantationes Ægyptias et areana quedam projectant singuli virgas suas coram Pharaone, et versæ fuerant in dracones, licet virga Aaron devoraverit virgas eorum. Jam aquas verterant in sanguinem, jam ranas produxerant e fluminibus, licet eas cohære non possent, sicut Moyses in verbo Domini fecit, ut tantum in flumine remanerent. At cum ventum est ad scyniphas, et nihil inde facere potuissent, dixerunt digitum Dei sibi esse contrarium, nihilque

A ulterius tale conati. Certe si quilibet homo grandinem potuisset immittere, Jamnes et Mambres immisissent, quia aquas converterunt in sanguinem, et ranas de fluminibus produxerunt, quod isti facere non possunt, qui nunc dicuntur Tempestarii.

V. Sequitur autem in eodem loco Scripturæ: *Extendit Moyses virgam in cælum, et Dominus dedit tonitrua et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram, pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti, et grando et ignis mixta pariter ferebantur* (Ibid. v, 23). Ecce et hic locus solum Dominum ostendit creatorem et auctorem grandinis, non aliquem hominem. Dicant forsitan isti qui hominibus hoc tribuant, Moysen extendisse virgam in cœlum, et ideo per hominem immissam fuisse tempestatem.

B Certe Moyses servus Domini erat bonus et justus. Isti autem eos quos dicunt Tempestarios, non audient fateri bonos esse et justos, sed malos potius, et iniquos, et dignos damnatione temporali et æterna, sed neque servos Dei, nisi forte conditione, nea tamen voluntaria servitute. Nam si ad imitationem Moysi homines essent auctores grandinis, servi utique Dei essent, non servi diaboli. Quanquam præmissæ sententiae neque illos ejus demonstrant auctores, sed solum omnipotentem Deum. Siquidem et Psalmista, qui hujus et grandinis meminit, de Deo dicit: *Occidit in grandine vineas eorum, et mores eorum in pruina, et tradidit in grandine jumenta eorum, et possessiones eorum igni* (Psal. LXXVII, 47, 48). Sed quenam in præsenti loco addit Psalmista immissionem per angelos malos, sciendum quod vindictarem aut probationum flagella per ministros malos exerceat Deus, qui voluntatem quidem nocendi de suo habeant, potestatem autem ab illo accipient. Sicut enim eorum propria est voluntas nocendi, sic solius Domini potestas ut possint quæ volunt. Non est certe hominum potestas, neque bonorum, neque malorum, non est contrariarum fortitudinum potestas, sed solius Domini, qui earum malæ voluntati tribuit potestatem, in quantum vult, et abrogat in quantum non vult ut possint. Nam et in alio quoque psalmo Psalmista sic de Deo ait: *Posuit pluvias eorum, grandinem, ignem comburentem in terram ipsorum; et percussit vineas eorum, et contrivit lignum fixium eorum.* Percussit vere, et vere contrivit; sed non homo, neque angelus malus, nisi solus Deus, sine quo legio malorum angelorum neque porcos potuit nocere, et in mare præcipitare. Deus plane, de quo dicitur: *Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis, et intonuit de cælo Dominus, et Altissimus dedit vocem suam, grandinem et carbones ignis.* Et cui cantavimus: *Fulgura coruscationem, et dissipabis eos; emite sagittas tuas, et conturbabis eos.* Qui operit cælum nubibus, et parat terræ pluviam, qui dat nivem sicut lanam, mittit crystallum suum sicut buccellus, mittit verbum suum et liquefaciet ea, flabit spiritus ejus, et fluent aquæ. Quem laudant de terra, non solum dracones abyssi, terum etiam ignis, grando, nix, glacie, spiritus pro-

cellarum, que faciunt verbum ejus; non verbum hominis, non verbum angeli mali.

VI. Legimus etiam de grandine in libro Jesu Nave ita : *Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Hierusalem, rex Hebron, rex Hierimot, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt contra Gabaon, oppugnantes eam. Et post pauca : Dixique Dominus ad Josue : Ne timeas eos. In manus enim tuas tradidi illos. Et post pauca : Cumque fugerent filios (Israel), et essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo usque Azecha; et mortui sunt multo plures lapidibus grandinibus, quam quos gladio percusserant filii Israel (Josue x, 5, 8 Seqq.).* Ecce ergo et in hoc loco apparelt, sine ulla imprecatione hominum Dominum misisse grandinem super eos, quos tali flagello dignos judicavit. Nam si mali homines, sicut sunt quos isti errantes nominant Tempestarios, id facere potuissent, super filios utique Israel fieret grando, non super adversarios illorum. Sed quia nec mali super bonos, nec boni super malos hoc facere possunt, evidentissime in hac sententia declaratur. Quod et liber quoque Sapientiae attestatur, dicens Domino : *Tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt novis aquis, et grandinibus et pluviis persecutionem passi sunt, et per ignem consummati. Quod enim mirabile erat, in aqua, que omnia exstinguit, plus ignis valebat. Vindex est enim orbis justorum.* Et post pauca : *Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tubercebant; ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens, in grandine et pluvia coruscans (Sep. xvi, 15 seqq.).*

VII. Si igitur omnipotens Deus per fortitudinem brachii sui flagellat inimicos justorum novis aquis et grandinibus et pluviis, cuius manum effugere impossibile est, omnino ignorantiam Dei habent qui haec homines facere posse credunt. Nam si homines grandinem immittere possent, utique et pluvias possent. Nemo enim grandinem sine pluvia unquam vidi. Possent quoque de inimicis suis se vindicare, non solum ablatione frugum, sed et vita ademptione. Quando enim contingit inimicos Tempestarium esse in itinere aut in agris, ut eos occiderent, possent multiplicatam grandinem super eos in unam congeriem fundere, et ebruere illos. Nam et hoc quidam dicunt, nosse se tales Tempestarios, qui dispersam grandinem, et late per regionem decidentem, faciant unum in locum fluminis aut silva infrustratos, aut super unam, ut aiunt, cupam, sub qua ipse lateat, defluere. Frequenter certe audivimus a multis dicti quod talia nossent certe in locis facta; sed neendum audivimus ut aliquis se haec vidisse testaretur. Dictum est mihi alignando de aliquo, quod se haec vidisse diceret. Sed ego multa

A sollicitudine egi ut viderem illum, sicuti et feci. Cum autem loquerer cum illo, et tentaret dicere se ita vidiisse, ego multis precibus et adjurationibus cum divinis etiam comminationibus obstrinxii illum rogitanus, ut non diceret illud nisi quod verum esset. Tunc ille affirmabat quidem verum esse quod dicebat, nominans hominem, tempus et locum; sed tamen confessus est se eodem tempore presentem non fuisse. Item in libro Ecclesiastici, qui prænotatur Jesu filii Sirach, scriptum est : *Sunt spiritus qui ad vindictam creata sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua, et in tempore consummationis effundent virtutem, et furorem ejus, qui fecit illos, confundent. Ignis, grando, famæ, et mors, omnia haec ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes, et scorpii, B et serpentes, et romphæa vindicantis in exterminium impiis (Eccli. xxxix, 33 seqq.).* Si igitur grando creata est, sicut et cætera quæ hic dicuntur, a Deo utique creata est, non ab homine. Item in prædicto libro scriptum legimus : *Vide arcum, et benedic qui fecit illum. Valde speciosus est in splendore suo. Gyrravit cælum in circuitu gloriae sue, manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo accelerari nivem, et accelerat coruscationes emittere judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebulae, sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, et confacti sunt grandinibus lapides. In conspectu ejus communerebuntur montes, et in voluntate ejus aspirabit notus. Vox tonitri ejus verberabit terram, tempestas aquilonis, et congregatio spiritus; et sicut avis deponens ad sedendum aspergit nivem; et sicut locusta demergens de scensus ejus. Pulchritudinem coloris ejus admirabitur oculus, et super imbre ejus expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram; et cum gelaverit, facta tanquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flabit, et gelatus crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescat, et sicut lorica induit se aquis. Devorabit montes, et exuret desertum, et exstinguet viride, sicut ignem. Medicina omnium in festinatione nebulae, et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum. In sermone ejus siluit ventus, cogitatione sua placabit abyssum, et plantabit illum Dominus Jesus (Eccli. xlvi, 12-25).*

VIII. Ecce in hac magna et prolixa Ecclesiastici libri sententia, cum subtilissima admiratione imperio Dei tribuitur quidquid in aere sit, quidquid de aere in terram descendit, quidquid mari et ventis apparitio, splendor, et gyrus arcus; festinatio nivis, terror coruscationis, velocitas nebulae, suspensio ventorum, verberatio terre, concertatio aurarum, congelatio aquæ, non solum in nubibus, sicut grandinis et nivis, sed etiam in terra, nivium, pluvie, et stantium aquarum, vel fluminum discurrentium, et ex gelo desiccatio viridium rerum, sicut sepe videmus, neconon et horum omnium resolutio, quæ sit tempore rorantium nebularum, et flatibus austri, et

BALUZII

NOTÆ.

* *Illum Dominus Jesus. Ita omnino codex regius; neque tam dubito quin verior sit vulgata lectio, quæ habet, plantavit in illa Dominus insulas.*

savoni. Ad sermonem quoque Dei dicit omnia ista conquiescere et placari. Non ergo in talibus adjutor homo queratur, quia non invenietur, nisi forte sancti Dei, qui multa obtinuerunt, et obtenturi sunt: quorum aliqui potestatem habebunt claudere cœlum, ne pluat diebus prophetæ ipsorum, sicut Elias, et aquas convertendi in sanguinem, et percutere terram omni plaga, quotiens voluerint, sicut Moyses et Aaron Ægyptum. Vere non aliis mittit grandinem tempore aestatis, nisi qui et nives tempore hiemis. Nam et utriusque una est ratio ut fiat, quando nubes utroque tempore solito altius elevantur.

IX. In libro quoque beati Job scriptum est: *Ab interioribus egredietur tempestas, et ab arcturo frigus. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissime funduntur aquæ. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum; que lustrant cuncta per circuitum quounque eas voluntas gubernantis Dei duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum (Job xxxvii, 9 seq.).* Attente audiendum quod dicitur: *Lustrant nubes per circuitum cuncta, sed quounque eas voluntas gubernantis Dei duxerit.* Si ergo Deus eas gubernat, non potest homo iniquus eas aliam in partem convertere, quia nec imperare Deo potest, nec precibus obtinere meretur. Quod autem subjungitur, *ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terræ,* quid aliud intelligendum, nisi ad omne quod præceperit Deus nubibus, vel ad flagellum, vel ad subsidium humanum, ad nives, ad grandines, ad pluvias, ad fulgura, vel fulmina, sive tonitrua, ex quibus plenumque alta ædificia prostreri solent? Sane non præcepto hominis, sed præcepto Dei, sicut in hac sententia legitur, in qua etiam post paululum subditur: *Nunquid scis quando præceperit Deus pluvias ut ostenderent lucem nubium ejus? Nunquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias?* In quibus verbis hoc quoque notandum est, quia si homo non novit semitas nubium, nec perfectas earum scientias, multo minus novit earum officio hominibus predesse vel obesse; exceptis, ut dictum est, sanctis, qui secundum voluntatem Dei multa per illum ipso donante possunt, non utique propria aut aliqua contraria virtute, sed voluntate conditoris: sicut saepe multi servorum Dei orationibus obtinuerunt, ut tempore siccitatis pluvias Dominus largiri dignaretur.

X. Sic enim beatus Jacobus apostolus, factum Eliæ prophete in exemplum nobis proponens, exhortatur nos ad orationem recurrere pro tristitia, pro infirmitate, pro remissione peccatorum, dicens: *Orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio justi assidua. Helias homo erat similis nobis, passibilis; et orationem oravit ut non plueret, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit: et cœlum dedit pluvias, et terra dedit fructum suum. Elias itaque orationem oravit ut non plueret, et non pluit annos tres menses sex. Fecit autem hoc propter correctionem et correctionem gentis*

A suæ, id est, ut prius corriperentur de aversione mentis, eo quod dereliquerunt cultum Dei omnipotentis, et post sordes idolorum abirent, et postea flagellati et fatigati, exspectatione pluviarum corrigerentur, et redirent ad Dominum Deum quem dereliquerant.

XI. Sic etiam Samuel propheta, et dux populi Israel, cum corriperet eumdem populum propter frequentissimas transgressiones illorum, replicans eis beneficia Dei omnipotentis, et eorum e contrario aversiones, intelligeret idem populus grande malum se fecisse, et Deum offendisse in petendo sibi regem, orando obtinuit ut insueto tempore terribiliter cum tonitruis et coruscationibus pluvia (caderet). Sic denique scriptum est dixisse populo B Samuelem: *State, et videte rem istam grandem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, et dabit voces, et pluvias; et sciatis et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, potentes super vos regem. Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluviam in die illa; et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuel: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem (I Reg. xi, 16 seq.).* Territi enim vocibus tonitruum et coruscis fulgurum, intercessionem sancti prophetæ, licet peccatores, tamen ut fideles postularunt; non sicut C isti nostri semiſdeles, qui mox ut audiunt tonitrua vel cum levi statu venti, dicunt *Levatitia aura eu,* et maledicunt dicentes: « *Maledicta lingua illa, et arefia, et jam præcisa esse debebat quæ hoc facit.* » Dic, rogo, cui maledicis? justo, an peccatori? Peccator namque, et ex parte infidelis similis tui, auram, ut dicere soletis, levare non potuit; quia nec virtute sua valuit, nec angelis malis imperare potuit: quanquam nec eorum in hac re sit potestas. Domino non supplicavit, ut orando id obtaineret: quia sicut vos, ita et illi quos tempestarios putatis, præstigiis malis fieri haec putant, non voluntate Dei: licet etsi a Domino Deo hoc peterent, non mererentur adipisci: quod utique justorum est, non iniquorum: qui in talibus rebus, etsi petunt a Domino aliquid, infideliter et duplicitate animo petunt, non in certitudine fidei.

XII. Ilio præterea tempore quando oratione Eliæ siccitas erat in terra Israel, etiam pascua pecoris negabantur. Scriptum est enim: *Dixit Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, et in cunctas valles, si forte invenire possimus herbam, et salvare equos et mulos, et non penitus jumenta intereant (III Reg. xviii, 5).* Ecce, ut apparet, de pluvia desperati quod non esset nisi juxta Eliæ verba, pro jumentis herbas querunt juxta fontes et rivos aquarum, jam enim sentiebant verum esse quod ipsi Achab Elias dixerat: *Vivit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit an-*

nisi his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba. Et certe Elias annos dixit quanti essent. Iste ergo Achab, ut dixi, quare non rogavit Tempestarios ut levarent tempestates, et, ut dicere soletis, auras levatilias, per quas irrigata terra habere posset herbas equis et mulis suis cæterisque jumentis, pro quibus sollicitus erat; maxime quia non timebat perdere fruges in campis, et vineas, quæ nullæ omnino tunc erant?

XIII. Nostris quoque temporibus videmus aliquando, collectis messibus et vindemiis, propter siccitatem agricolas seminare non posse. Quare non obtinetis apud Tempestarios vestros ut mittant auras levatilias, quibus terra irrigetur, et postea seminare possitis? Verum quia id vos nec fecistis, nec facere unquam vidistis et audistis, audite nunc quid ipse Dominus, rerum omnia conditor, rex, gubernator, ordinator et dispensator, servus suo beato Job inter cætera etiam de hujusmodi rebus dicat. Etenim cum diabolus, inventor mali, princeps et caput omnium malorum, accusator fratribus, accusasset beatum Job apud Dominum, dicens quod non recta intentione, id est, soli ei placenti, et solo eo fruendi illi serviret, sed pro terrenarum rerum multiplicatione ac defensione; exceptissetque eum tentandum, quatenus tentando ita verum esse ostenderet; improbus, superbus, et stultissimus, quasi mentem viri Dei melius nosset quam conditor ejus; Dominus quoque justus et misericors, justas ad confundendum diabolum, misericors ad exaltandum fidem famulum suum, concessit illi potestatem, primum quidem in rebus omnibus, deinde vero in filiis, post etiam in salute corporis, ac deinceps in suavatione conjugis, postremo autem in exprobatione et multifaria despectione famulorum. Sed diabolus victus et confusus recessit; servus Domini victor et triumphans excrevit. Volens igitur pius Dominus secundum quod Apostolus dicit de se ipso, ne magnitudo eum revelationum extolleret, ita et illum, ne magnitudo victoriarum elatum redderet, humiliare, non ablatione rerum quas perdiderat, non percussione corporis, per quam jam sicut aurum in camino examinatus erat, non comparatione alicuius magni viri, quia similis ei super terram nullus erat, quippe qui inter homines Orientales magnus esset, coepit tamen eum humiliare vehementer, sublimiter ostendendo illi immensitatem potentiae sue, ut fidelis famulus cognoscendo inestimabilis atque incircumscripsi conditionis ineffabilia magnalia, semetipsum despiceret, et despiciendo inclinaret, sicuti et factum est. Nam hoc in verbis ejus apparebat, quibus ait: *Idcirco ipse me reprehendo, et ago paenitentiam in savilla et cinere* (Job XLII, 6). Quod alia translatione apertius declarat, dicens: *Despexi memetipsum, et distabui, et testimavi me terram et cinerem.* In hac ergo humiliatione, cum omnipotens Deus scisciatetur fidem famulum, utrum ista aut illa facere posset aut nosset quis fecerit, aut ubi esset quando

A fiebant, interrogat de talibus utique quæ nemo aliud nisi solus omnipotens facere potest, et dicit: *Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ?* Et: *Quis posuit mensuras ejus, vel super quo bases illius solidate sunt?* *Quis conclusit ostiis mare?* Et: *Nunquid coujungere valebis micantes stellas, Pleiades, aut gyrum Arcturi poteris dissipare?* Et: *Nunquid nosti ordinem cœli?* Et: *Nunquid milles fulgura, et ibuni?* et multa hujusmodi. Inter haec, inquit, ianta ac talia, inquirit etiam ab eo dicens: *Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis asperxisti, quæ preparavi in tempus hostis, in diem pugnæ et belli?* Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram? *Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitru?* ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur? *ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes?* *Quis est pluviae pater?* vel quis genuit stillas roris? *De cuius utero egressa est glacies?* et gelu de cælo quis genuit? *In similitudinem lapidis aquæ durantur, et superficies abyssi constringuntur* (Job XXXVIII, 4 seq.).

XIV. Ecce igitur opera Dei magna, quorum rationem nec ipse beatus Job tam subliwiter, tam subtiliter antea poterat admirari. Si Dominus thesauros habet grandinis, et solus eos aspicit, quos beatus Job necdum aspicerat, ubi eos invenerunt isti Tempestarii, quos beatus Job non invenit, neque invenire possumus, sed neque estimare ubi inviantur? Dominus interrogat fidem famulum, utrum sciat quis dederit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitru. Isti autem contra quos sermo est, ostendunt nobis homunculos a sanctitate, justitia, et sapientia alienos, a fide et veritate nudos, odibiles. etiam proximis, a quibus dicant vehementissimos inabres, sonantia aque tonitrua, et levatilias auras posse fieri. Dominus dicit se haec præparasse in tempus hostis, id est, ad vindictam. Isti eosdem ipsos hostes atque adversarios æquitatis (in quibus quam maxime, post eos qui terminos transferunt, auferunt pro pignore bovem viduæ, lacertos pupillorum communuant, nudos dimittunt homines quibus non est operimentum, egenos educunt de domibus eorum, homines D coarstant, vindicandum est) dicunt eorum habere potestatem, que Dominus ad vindictam hostium suorum præparavit. Dominus se dicit pluviae patrem, et gelu de cælo se generasse confirmat. Isti miserrimos hominum dicunt habere magnum portionem hujus dispensationis. Quod in similitudinem lapidis aquæ durantur, Dominus nobis mirandum proponit. Hoc si ad libitum miserrimorum horum hominum aliquando fieri posset, procul dubio mirandum non esset.

XV. Haec stultitia est pertio non minima infidelitatis; et in tantum malum istud jam adotevit, ut in plerisque locis sint homines miserrimi, qui dicant se non equidem nosse immittere tempestates,

sed nosse tamen defendere a tempestate habitatores loci. His habent statutum quantum de frugibus suis donent, et ^a appellant hoc canonicum. Multi vero sunt qui sponte sacerdotibus decimam nunquam donant, viduis et orphanis ceterisque indigentibus elemosinas non tribuunt, quæ illis frequenter prædicantur, crebro leguntur, subinde ad hæc exhortantur, et non acquiescant. Canonicum autem quem dicunt, suis defensoribus (a quibus se defendi credunt a tempestate) nullo prædicante, nullo admonente, vel exhortante, sponte persolvunt, diabolo iniliente. Denique in talibus ex parte magnam spem habent vitæ suæ, quasi per illos vivant. Hoc non est portio, sed fere plenitudo infidelitatis, et si diligenter consideramus, absque ambiguo pronuntiabimus id plenitudinem esse infidelitatis. Tres namque virtutes sunt, secundum Scripturas divinas, in quibus totus comprehenditur cultus, per quas colitur Deus, id est, fides, spes, charitas. Quicunque igitur fidem et spem suam partitus fuerit, ut ex parte credit in Deum, ex parte credit hominum esse quæ Dei sunt, et ex parte speret in Deo, ex parte autem speret in homine, hujus profecto fidem et spem divisam non accipit Deus; ac per hoc inter fideles censeri non potest; et quem partita fides et spes a numero fideliuum accerit, vorago procul dubio infidelitatis absorbet; meritoque talis maledictum illud incurrit prophetae dicentis: *Maledictus homo qui spem suam ponit in homine.* Neque vero blandiatur sibi dicens: *Magis spero in Deo quam in homine: quia spes per partes dividi non potest.* Aut enim tota erit, et tata; aut intata erit, et nulla.

XVI. Ante hos paucos annos disseminata est

BALUZII NOTÆ.

^a Appellant hoc canonicum, nimirum eam frugum portionem, quæ tempestariis tribuebatur annuatim a possessoribus, ut ab agris eorum depellere tempes tales.

^b Grimaldum ducem Beneventorum. Duo per ea tempora Beneventanorum duces fuere, quorum utriusque nomen fuit Grimaldo, et quorum alter alteri successit. Chronicon saucti Vincentii de Vulturno: « Defuncto debinc Arichis apud Beneventum, Beneventanorum precibus Grimoaldus a Carolo receptus revocatur, et paternum ipse suscepit dueatum. Iste multa dona ecclesiis et monasteriis servorum Dei contulit, sed præcipue beatissimi Vincentii. Grimoaldo vero nostro mortuo, alter Grimoaldus exadelphus ei succedit; et hoc decadente, Sico subrogatur. » De priore intelligendum puto quod tradit Eginhardus ad annum 802: « Grimoaldus Beneventanorum dux, inquit, in Nuceria Winigisum comitem Spoleti, qui præsidio præterat, adversa valetudine fatigatum obsedit, et in editionem accepit, captumque honorifice habuit. » Eadem quoque habet auctor Annalium S. Bertini. Posterior autem interfertus est anno 818, ut habet ideam Eginhardus: « Imperator, inquit, cum Haristallium venisset, obvios habuit legatos Sigonis ducis Beneventanorum, dona deferentes, eumque de nece Grimoaldi ducis antecessoris sui excusantes. » Vita Ludovici Pii:

A quædam stultitia, cum esset mortalitas boum, ut diccerent ^b Grimaldum ducem Beneventorum transmissee homines cum pulveribus, quos spargerent per campos, et montes, prata, et fontes, eo quod esset ^c inimicus Christianissimo imperatori Carolo, et de ipso sparso pulvere mori boves: propter quam causam multos comprehensos audivimus, et vidimus, et aliquos occisos, plerosque autem affixos tabulis in flumen projectos, atque necatos. Et, quod mirum valde est, comprehensi, ipsi adversum se dicebant testimonium, habere se talem pulverem, et sparge-re. Ita namque diabolus, occulto et justo Dei iudicio, accepta in illos potestate, tantum eis succedere valebat, ut ipsi sibi essent testes fallaces ad mortem; et neque disciplina, neque tortura, neque ipsa mors B deterrebat illos, ut adversum semetipsos falsum dicere non auderent. Hoc ita ab omnibus credebatur, ut pene pauci essent quibus absurdissimum videtur. Nec rationabiliter pensabant unde fieri posset talis pulvis, de quo soli boves morerentur, non cætetera animalia: aut quomodo portari posset per tam latissimas regiones, quas superspargere pulveribus homines non possunt, nec si Beneventani viri et feminæ, senes et juvenes, cum ternis carris pulvere carricatis egressi de regione fuissent. Tanta jam stultitia oppressit miserum mundum, ut nunc sic absurdæ res credantur a Christianis, quales numquam antea ad credendum poterat quisquam suadere paganis creatorem omnium ignoribus. Hanc itaque rem propterea ad medium deduximus, quia huic unde loquimur similis est, et vel exemplum poterat tribuere de inani seductione et vera sensus diminutione.

C D ^c Imperator per Rothomagum et Ambianum urbem recto itinere se Aquisgrani ad hiberna contulit. Cui revertenti, et Heristallium palatium intranti, occurserre missi Sigonis Beneventani ducis, dona quam maxima deferentes, dominum suum a morte Grimoaldi prædecessoris sui purgantes. » De utro autem horum capienda sit historia quam hic narrat Agobardus, affirmare non licet. Facilius tamen credidicimus hæc in vulgus jactata sub priore Grimoaldo. Hec enim acta sub Carolo Magno. Successerat autem Arigiso, qui anno 787 mortuus est, ut tradit Eginhardus in Annalibus, ac post eum aliis.

^d Inimicus imp. Carolo. Hinc patet librum istum fuisse scriptum in initio imperii Ludovici Pii, quando recens erat memoria belli quod adversus Grimoaldum Beneventanorum ducem feliciter gestum est a Carolo Magno. Eginhardus ad annum 812: « Pax cum Abubaz rege Sarracenorum facta. Item cum duce Beneventanorum Grimoaldo; et tributi nomine quinque et viginti millia solidorum auri a Beneventanis soluta. » Quam pacem postea firmavit Ludovicus Pius, ut docet Eginhardus ad annum 814: « Cum Grimoaldo Beneventanorum duce pactum fecit atque firmavit, eo modo quo et pater, scilicet ut Beneventani tributum annis singulis 7 millia solidorum darent. »